

Unik maskin i rörelsen

Linmaskiner i full drift hör inte till vanligheterna idag. Men Kollanda Grus AB utanför Älvängen använder en slängskopa i sin dagliga verksamhet i naturgrustakten. Den ger hög effektivitet men kräver också sin man.

Av Bo Norvinge (text och foto)

Kollanda Grus AB har som många andra entreprenadfirmor grävmaskiner, hjullastare, lastbilar, sorteringsverk och siktar i en blandning av mer eller mindre moderna maskiner. Däremot är det en maskin som särskilt sticker ut. Det är deras ovanliga slängskopa som dessutom används flitigt i verksamheten.

Draglinemaskinen är en Ruston Bucyrus 38 RB Series two med

2,5-kubiks slängskopa, omkring 20 meters fackverksmast och en vikt på närmare 60 ton. Årsmodellen är oklar, och det är inte så konstigt egentligen då den i princip byggts upp på Lincoln-fabriken i England två gånger.

1985 togs Ruston Bucyrus över av dess ledning med stora förändringar till följd. Gamla maskiner togs in och renoverades in i minsta detalj, försågs med ny hytt, motor och manöversystem. Detta är en av dessa äldre maskiner som moderniserats. Den användes senast i Davinde Danmark innan den kom till Sverige för några år sedan.

2017 kom maskinen igång i tåkten och då oftast med äga-

ren Arne Tilly bakom spakarna, men den användes bara då och då. Då som nu hade Arne många bollar i luften och monotona jobb är heller inget som lockar honom.

– Vi behövde ha någon som brann för maskinen och verkligen kunde köra en sådan, berättar Arne Tilly som tillsammans med sin bror Göran Tilly driver Kol-

landa Grus AB med 15 anställda och flera inhyrda.

Augusti 2019 löstes maskinistfrågan genom Mikael Teike som idag huvudsakligen kör draglinemaskinen, och han har kört linmaskin förut. I början av sin maskinförarkarriär i just denna tåkt när Jehander drev den och körde då bland annat en 30 RB. Inte nog med det så har han en

egen liten 8-tons lingrävare hemma. En Priestman Cub från första halvan av 60-talet. Den är under renovering och senast bytte han ut alla asbestbelägg på bromsbågarna till asbestfria dito.

Sitter i ryggmärgen

Tekniken i linmaskinerna bygger på linspel som frisläpps och bromsas upp vilket kräver kun-

skap även om systemet för hiss och inbromsning är moderniserat och pneumatiskt. Även svängfunktionen är frirullande och måste bromsas. Larvningen som inte kan kombineras med svängning är också frirullande och bromsas mekaniskt men med assistans av luftservo. Det går alltså inte bara att släppa reglagen för att gå därifrån utan att först låsas. Allt detta har Mikael i ryggmärgen. Det märks.

Han drar till sig skopan och släpper den för att få den att pendla, och vid rätt tillfälle och rätt plats släpps skopan ner till botten av sjön. Därefter dras skopan in och släpas under vattent för att sedan dras upp →



Med ett plask försvinner slängskopan nio meter ner i sjön som blivit efter år av grusutvinning. Inom några sekunder kommer ytterligare ett par ton grus upp.



När maskinen renoverades på Lincolnfabriken fick den en ny motor. Det är en sexcylindrig Cummins diesel och troligen är effekten 208 hästkrafter.

Maskinrummet i en 38 RB innehåller en hel del kraftfulla linspel och andra mekaniska delar. Ett stort antal smörjpunkter innebär det också för maskinisten.



Många Ruston Bucyrus moderniserades med modernare hytt och blev ombyggda till ett pneumatiskt tvåspakssystem.

Mikael Teike från Älvängen är 31 år och kör slängskopan. Enligt uppgift finns det bara en till i hans åldersgrupp som kör slängskopa.



Det är inte bara att köra en gammal slängskopa. Äldre maskiner kräver mycket underhåll och ibland reparationer men mycket fixar Mikael själv med elsvetsen.

→ när den är full och kan tömmas ur. Det blir ett par ton i varje tag och ungefär en skopa i minuten vilket innebär en bit över 100 ton i timmen.

– Den är effektiv i bara ösande, berättar Mikael och förklarar också att den förutom sin höga kapacitet dessutom är bränsleeffektiv. Den drar bara 100 liter i timmen vilket är en låg siffra

i förhållande till att exempelvis använda långgrävare får att få samma kapacitet.

Bästa vännen

Däremot får man med äldre maskiner räkna med lite stillestånd också. Inte minst för underhåll som krävs.

– Smörjsprutan är bästa vännen, säger Mikael när han tvingas

Kollanda Grus draglinemaskin med slängskopa är en Ruston Bucyrus 38 RB Series two. Det finns inte många sådana i bruk nu för tiden.



avbryta då ett schackel till skopan gått av. Han larvar sakta bort till ett slängskrapespel några meter bort. Det är försedd med en elgenerator som kan förse pinnsvetsen som han ska hämta med ström.

Slängskrapan är också en intressant pjäs även om den för tillfället inte används. Det är ett tyskt slängskrapespel från Fritz Stichweh maskinfabrik med beteckningen KS400S tillverkad 1974.

Den har alltså still ett tag. I renare sand fungerade den bra men i den steniga botten är det värre för den tandlösa skrapan. Det har däremot laborerats med att svetsa på tänder men de hamnade lite i fel vinkel och skra-

pan grävde ner sig för mycket och behöver svetsas om. Men att hämta in grus 100 meter ut på 10 meters djup är annars inga problem. Skrapan som rymmer fyra kubik dras in 12-18 meter i sekunden med 10 tons dragkraft av en 174-hästares luftkyld Deutz diesel V8.

Allergisk mot allt nytt

För Arne Tilly ligger inget fokus på att dra igång slängskrapespelet. Han har fullt upp med att harpa matjord inför säsongen. Med en Hitachi CX 255 LC matar han Maskin Mekanot en stund för att sedan springa över till en Volvo L160 för att bära undan den siktade matjorden under banden, →



Arne Tilly startade företaget 1992 med en lastbil. 2006 kom hans bror Göran in som delägare och Arne står nu mer för den praktiska driften och sköter rulljangsen i grustakten.



Kollandas Fritz Stüchweh KS400S släpskrapespel från 1974 står tyst och stilla för närvarande. Annars klarar den att skrapa in fyra kubik grus per tag ur sjön.

→ men stoppar upp en stund och ger sin syn på slängskoppan och släpskrapan.

– Jag är allergisk mot allt nytt. Det är egentligen fel att säga så men jag gillar sådant som går att laga.

– Visst, vi kör med gamla grejer men tar samtidigt fram bra produkter, förklarar Arne.

Oviss framtid

Naturgrustäkten som Kollanda Grus AB har arrendeavtal på tillhör Swerock men täktillståndet går ut 2024 och går inte att förnya. Den ovissa framtiden skapar ändå ingen större oro hos Arne som inte är rädd för förändringar.

– Det finns jobb i branschen. Det kan vara roligt att prova något annat också, avslutar Arne Tilly innan han måste fortsätta att harpa matjord.

Det är med andra ord fullt upp hos Kollanda Grus AB. Både med nya maskiner som med gamla. □



Om man inte vill investera i en ny stackläggare kan man alltid bygga en egen på en Åkerman H7B LC från första halvan av 80-talet.



Idag sköter Arne Tilly harpningen av matjord själv. Först mata en stund i en Hitachi CX 255 LC och därefter en stund i en Volvo L160 för att bära undan från sikten.



Bild: Kollandas 38 RB_004: (a eller b) Släpskoppan är idealisk för bland annat avskalning av ytlager i torvmosse, muddringsarbeten eller som i detta fall, hämta grus under vattnet.



Bild: Kollandas 38 RB_014: (Kan strykas) Även moderna maskiner finns så klart hos Kollanda Grus AB. Ett exempel är denna Volvo L220 hjul-lastare bär undan ur högen efter slängskoppan.



Det är en kraftfull och imponerande pjäs på närmare 60 ton full av genuint gjutjärn och stål samt beprövad teknik.